
Uputstvo za upotrebu kolektivnog istraživanja koje je u toku

U ovom delu sažeto je istraživanje koje prilično istrajno sprovodim već četvrt veka. Zahvaljujući institucijama Evropske unije dobio sam znatnu subvenciju za stvaranje platforme koja će vam omogućiti ne samo da pročitate ovaj privremeni izveštaj, već i da produžite istraživanje posredstvom mehanizma za pretraživanje koji ćete pronaći na internet stranici www.modesofexistence.org. Započet u samoći, rad na ovom istraživanju sada je produžen zahvaljujući maloj ekipi okupljenoj pod kodnim imenom AIME: *An Inquiry Into Modes of Existence*, što je engleski prevod francuske skraćenice EME: *Enquête sur les Modes d'Existence*, čija bi platforma morala da omogućiti, ako se sve bude odvijalo kako treba, mobilisanje nešto veće istraživačke zajednice.

Kada se registrujete na toj stranici, imaćete na raspolaganju digitalnu verziju ovog rada, onu koja će vam omogućiti pristup beleškama, bibliografiji, rečniku, kao i dopunskoj dokumentaciji. Digitalno je već snažno ukorenjeno u naše navike; zahvaljujući njegovoj fleksibilnosti biće sve više načina čitanja, a kritički aparat će se neprestano razvijati pomoću komentara koje ćete vi, čitaoci, neizostavno dodati.

Ovaj projekat je veoma zanimljiv, ali i, naravno, veoma težak zbog toga što ćete biti pozvani ne samo da pročitate ovo delo, već i da istražite jedno prilično novo okruženje. Zamisao je da vam ovaj mehanizam obezbedi dovoljno priključaka kako biste mogli da opišete određen broj iskustava za koja tvrdim da su u srcu istorije Modernih, iako izveštaji koje su oni, po sopstvenom uverenju, morali podneti o tim iskustvima nisu preterano reprezentativni. Po mom mišljenju, opisivanje Modernih na empirijski način tako je teško upravo zbog te protivrečnosti između iskustava o svetu i izveštaja što su ih odobrile raspoložive metafizike. Radi otklanjanja te

protivrečnosti predlažem vam da pažnju usredsredimo na interpretativne sukobe oko različitih vrednosti istine sa kojima se svakog dana suočavamo. Ako je moja hipoteza tačna, zapazićete da je moguće izdvojiti različite *moduse* čija *ukrštanja* dva po dva mogu da budu predmet jedne empirijske i, stoga, *deljive* definicije. Na to vas deljenje mi pozivamo posredstvom digitalnog okruženja koje je načinjeno za ovaj projekat.

Zbog toga, kad jednom otkrijete druge načine da se saživite sa argumentima iz ovog istraživanja, moći ćete da date posve drugačije odgovore u *upitniku* koji mu je potka. Zahvaljujući ponuđenom mehanizmu, moći ćete da se krećete kroz svaki modus i kroz svako mesto na kojem se modusi ukrštaju. Nakon što proučite dokumente koje smo mi počeli da prikupljamo, možda ćete biti spremni da date svoj doprinos pomoću nekih drugih dokumenata. Čitava dobit od te rabote počiva na mogućnosti da drugi učesnici, bez obzira na to jesu li ili nisu pročitali knjigu, produže započeti posao pomoću novih dokumenata, novih izvora, novih svedočanstava i, prevashodno, da preinače pitanja popravljajući ili prilagođavajući projekat u skladu sa prikupljenim rezultatima. Vrata laboratorije su sada širom otvorena za nova otkrića.

Čak ćete moći, u poslednjoj etapi, ako to i dalje budete želeli, da učestvujete u jednoj originalnoj formi *diplomacije*, tako što ćete, radi interpretacija iskustava koja budemo kolektivno opisali, ponuditi drugačije izveštaje od mojih. Naime, u nizu susreta i uz pomoć posrednika, trudićemo se da ponudimo i druge verzije, druge metafizike osim one koja je ponuđena u ovom privremenom izveštaju. Možda ćemo čak moći da iscrtaimo i druge institucije, koje će biti podesnije utočište za vrednosti što ćemo ih definisati.

Ovaj projekat učestvuje u razvoju onoga što se jednim još uvek neodređenim terminom naziva »digitalne humanističke nauke«, čiji se pipavi stil nadovezuje na podesnije stilove društvenih nauka i filozofije. Iako sam izučavao tehničke projekte, naučio sam da se treba čuvati istovremenog inoviranja na svim planovima, jer ćete doživeti poraz, u to nema nikakve sumnje: ovde istovremeno istražujemo inovacije u

metodi, u konceptu, u stilu i u sadržaju... Jedino će iskustvo moći da kaže da li taj hibridni dispozitiv koji koristi nove tehnike čitanja, pisanja i kolektivnog istraživanja olakšava ili, naprotiv, usložnjava rad empirijske filozofije koji bi želeo da inicira. Dani su nam odbrojani zato što u avgustu 2014. godine – sto godina nakon onog drugog, tako tragičnog avgusta 1914. – moramo da završimo ovaj projekat koji pokušava da na drugi način opiše pustolovinu Modernih. Već ste shvatili zašto nije dolazilo u obzir da se snalazim sam!

Ovaj projekat je započet na Uskrs 1987. u Sen-Silpis-de-Favijeru, a o njegovoj prvoj verziji raspravljali smo na jednom kongresu u Serizi-la-Salu 2007. Zahvaljujem svima koji su tokom te decenije rada učestvovali u ovom projektu i omogućili mi da steknem nešto poverenja u ovde ponuđeni eksperimentalni dispozitiv – iako mi je bilo potrebno pet godina da ponovo napišem ovaj izveštaj imajući njihove kritike na umu... Mnoge kolege i prijatelji, tako brojni da ne mogu da ih nabrojim sve, pomučili su se da ohrabre ovaj rad i da o njemu raspravljaju. Frederik E-Tuati (Frédéric Ait-Touati), Dominik Bulije (Dominique Boullier), Iv Citon (Yves Citton), Žerar de Vris (Gérard de Vries), Grejem Harman (Graham Harman), Eduardo Viveiros de Kastro (Eduardo Viveiros de Castro), Fransoa Koren (François Cooren), Filip Pinjar (Philippe Pignare) i belgijski prijatelji iz grupe GECO (Grupe za konstruktivističke studije), a naročito Nikola Pinjo (Nicolas Pignot), najviše su pomogli pri nastanku konačnog teksta. Mnogi drugi će pronaći odjek sopstvenih radova na svakoj stranici, a među njima naročito Mišel Kalon (Michel Callon), Antoan Enion (Antoine Hennion), Fabijan Minieza (Fabian Muniesa) i svi prijatelji sa CSI. Izabel Stanžer (Isabelle Stengers) je toliko čitala, dopunjavala i kritikovala nekoliko uzastopnih verzija da bih voleo da, poput Intelu kad je reč o kompjuterskim čipovima, raspoložem onim uglednim pečatom: »IS inside«. Ali nikada ne bih imao hrabrosti i, prevažno, nade da vodim ovaj projekat bez ekipe koja je sada vezana za njegovu elektronsku verziju: Kristofa Leklera (Christophe Leclercq), Donata Ričija (Donato Ricci), Hajka Milera (Heiko Müller) i, naročito, Dorotee Hajnc (Dorothea Heinz), čija mi je intelektualna strast omogućila da se ponovo poduhvatim njegovog pisanja.

(Objavlivanje ovog dela i razvoj platforme AIME omogućila je subvencija za istraživanje Evropskog saveta za istraživanje ERC n° 26956. Zahvaljujem Evropskoj misiji za istraživanje Sciences Po što je od početka do kraja pratila sklapanje ovog projekta, kao i *Ecole des mines*, za dve godine odsustva koje su mi odobrene – jednu 1995. a drugu 2005. godine.)

Pošto ne mogu da prikrijem koliko je težak posao u koji pozivam čitaoce da se upuste, pokušaću da im najpre iznesem opšti plan kretanja kako bi znali kuda želim da ih odvedem – što će im možda pomoći da ne odustanu na napornim mestima. Vodič za hajkere može da im najavi buduća iskušenja, da ih drži za ruku, da uveća broj pauza, da doda klinove i užad, ali nije u njegovoj moći da poravna vrhove koje su njegovi čitaoci pristali da pređu sa njim...

Ovaj izveštaj o istraživanju podelio sam na tri dela. U prvom najpre želim da uspostavim njegov predmet (poglavlje 1), a potom i datosti nužne za ovo tako specifično istraživanje (poglavlje 2). Osim toga, moram da uklonim dve glavne prepreke zbog kojih naši napori da napredujemo u razumevanju Modernih izgledaju nerazumljivi, pa čak i apsurdni. Te su dve prepreke očigledno povezane, ali ja sam ih ipak razlučio jednu od druge time što sam dva poglavlja posvetio ključnom pitanju objektivnog saznanja – zašto je sa izbijanjem Nauke u prvi plan razumevanje drugih modusa postalo tako teško (poglavlja 3 i 4)? – a druga dva poglavlja (5 i 6) pitanju povezanosti konstrukcije i stvarnosti – zašto ne možemo u istom dahu da izgovorimo reči koje su stvarne i one koje su skovane, što će reći dobro proizvedene? Na kraju tog dela znaćemo kako dobro da govorimo o pluralitetu tipova bića pouzdajući se u glavnu nit iskustva – empirizam, onakav kakvim ga je definisao Džejms (James): ništa osim iskustva, da, ali *ne manje* od iskustva.

Budući da je teren sada raščišćen a iskustvo postalo pouzdan vodič, budući da je govor oslobođen onih smetnji karakterističnih za istoriju Modernih, bićemo u stanju da, u drugom delu, iskoristimo taj pluralizam načina života da bismo se najpre oslobodili podele Subjekt/Objekt. Prvih šest modusa koje ćemo na ovaj način uočiti omogućuju nam da

ponudimo posve drugačiju osnovu uporednoj antropologiji, pošto su druge kulture prevashodno razradile upravo te kontraste. To će nam omogućiti da razumemo pojavljivanje modusa, promenljivost njihovih vrednosti, posledice koje je pojavljivanje svakog od njih imalo po shvatanje drugih. To ću iskoristiti i da ih uredim na malo sistematičniji način, tako što ću predložiti drugačiji sistem podataka.

Sistem koji će nam, u trećem delu, omogućiti da uočimo još šest modusa, regionalnijih, bližih navikama društvenih nauka, pomoću kojih ćemo oboriti poslednje dve velike prepreke ovom istraživanju: pojam Društva i, prevashodno, pojam Ekonomije, te druge prirode koja verovatno bolje od svih drugih modusa definiše antropološku osobenost Modernih.

Kao pred članovima orkestra s početka Felinijevog filma *Proba orkestra*, od kojih svaki tvrdi, pred ekipom koja je došla da ih intervjuiše da je njegov instrument jedini koji je zaista od koristi orkestru, ova će knjiga funkcionisati ako čitalac svaki put bude imao utisak da je svaki od modusa onaj najbolji, najistaknutiji, najvažniji, najracionalniji od svih... Ali najvažniji test za svaki modus je to što se iskustvo čiju nit nameravam ponovo da pronađem jasno razlikuje od institucionalnog izveštaja o njemu. To je jedini način da se nakon toga ponude drugi izveštaji, oni koji više zadovoljavaju. Na kraju ta dva dela moći ćemo da damo konačno pozitivnu, a ne više naprosto negativnu verziju onih koji »nikada nisu bili moderni«: »Evo šta nam se dogodilo; evo onoga što treba naslediti; a šta ćemo sada da radimo sa tom istorijskom antropologijom ili, bolje rečeno, sa tom regionalnom antropologijom?«

Šta da radimo? To je predmet opšteg zaključka, nužno veoma kratkog jer zavisi od sudbine saradničke istraživačke platforme za koju ovo delo, kao jednostavan pregled jednog istraživanja, ima ambiciju da zainteresuje čitaoce. Ovoga puta, antropolog se preobražava u šefa protokola kako bi ponudio niz »diplomatskih predstavljanja« koja bi omogućila da se naslede vrednosti razvijene u drugom i trećem delu – i koje sve definišu tako lokalnu i tako naročitu istoriju Modernih – ali u institucijama i u skladu sa obnovljenim režimima govora.

Tada, i samo tada, mogli bismo da se okrenemo »drugima« – nekadašnjim »drugima«! – kako bismo počeli pregovore o vrednostima koje treba zasnovati, održavati, možda deliti. Kada bismo uspeli, Moderni bi konačno saznali šta im se dogodilo, šta su to nasledili, koja su to obećanja bili spremni da ispune, za koje bitke moraju da se pripreme. U najmanju ruku, drugi bi konačno saznali čime da se zadovolje. Zajedno, mogli bi možda bolje da se pripreme za suočavanje sa najezdom globalnog, Globusa, a da se ne odreknu ničega iz svoje istorije. Univerzalno će mi možda konačno biti nadohvat ruke.